

OPBOUW

WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgave van de gereformeerde persvereniging „Opbouw“

Vrijheid in onderwerping

Onderwerpt u... als vrijen en niet als mannen, die de vrijheid misbruiken tot dekmantel voor hun kwaadwilligheid, maar als dienaren Gods.

(1 Petr. 2 : 11—25
vert. N.B.G.)

Het lijkt paradoxaal om te spreken van vrijheid, die uitkomt in onderwerping. Immers zo in het dagelijks leven verstaan wij onder vrijheid : te kunnen doen, waarin men zin heeft. Het niet gedwongen worden. Maar dat is niet het Bijbelse begrip. Petrus vermaant zijn lezers onderdanig te zijn aan de overheden als vrijen. De vrijheid van de kinderen Gods moet dus uitkomen in het gewillig buigen onder alle menselijke ordeningen.

Vrijheid in de Schrift betekent vrij zijn van de heerschappij van de zonde, en van de duivel. Vrijgemaakt van de zonde zijt gij in dienst gekomen van de gerechtigheid (Rom. 6 : 18). Vrij- worden is niet niemands-knecht-zijn, maar overgaan van de slavernij der zonde tot het dienen, het vrijwillig dienen van de Here. Het grote politieke en maatschappelijke zelfbedrog van de westerse wijze van denken is dat men meent vrij te zijn als men niemand als meester behoeft te erkennen. Wanneer echter de Zoon u vrij gemaakt heeft, zult gij werkelijk vrij zijn (Joh. 8 : 36).

De gemeente des Heren is tot deze vrijheid geroepen. Ge waart dwalende als schapen, maar thans hebt ge u bekeerd tot de herder en hoeder van uw zielen. (vers 25). In het vergaderen van de gemeente van Jezus Christus wordt het koninkrijk weer hersteld op aarde. Het koninkrijk is daar waar God als Vader en Koning wordt gediend. En het ware christelijke leven is niet anders dan de vrijheid, die wij hebben mogen door Gods genade als kinderen van het koninkrijk, tot heerschappij te laten komen. Dat moet uitkomen o.a. in het onderdanig zijn aan de overheid, in het gehoorzamen door de slaven aan hun heren, zelfs aan de onredelijken. De eerste lezers van Petrus' brief werden geplaagd. Daarin kwam hun vreemdelingschap uit. Dat deden de heidenen, omdat zij zich met hen niet storten in dezelfde poel van liederlijkheid (4 : 4). Dan is de verleiding om ongehoorzaam te worden, vooral aan een heidense overheid, erg groot. Ja, dan is voor een slaaf de verleiding groot, om met een beroep op de christelijke vrijheid, knellende banden te verbreken.

En dan zegt Petrus : niet de revolutie, maar het evangelie maakt u vrij. Onderwerpt u aan alle menselijke instellingen. Want er is geen overheid dan door God en die er zijn, zijn door God gesteld. Ze zijn er om anarchie te voorkomen (Rom. 13 : 4), opdat de kerk des Heren een stil en gerust leven zou leiden (1 Tim. 2 : 2). Als Petrus in deze brief veel vermaningen geeft, dan is dat niet om het leven opnieuw in een keurslijf te wringen, maar om het vrijgemaakte leven van de gemeente te bewaren bij de vrijheid. De wet is koninklijke wet der vrijheid (Jac. 1 : 25 en 2 : 8). Zo moet er gewillige onderwerping zijn, om Gods wil, aan de overheid. Niet noodgedwongen, omdat de overheid nu eenmaal de macht heeft om te dwingen, maar als vrije mensen, die weer leven mogen in het koninkrijk Gods.

Dit wil niet zeggen dat Petrus alle daden

van de overheid goedkeurt of de slavernij ideaal vindt. In de Schrift wordt nimmer verboden te streven naar verandering van verkeerde maatschappelijke of politieke toestanden, maar wel verboden wordt revolutionair op te treden. Wie scheldt op de overheid, belasting ontduikt, ongehoorzaam is aan zijn meederen enz., is een slaaf van de zonde (zie „Opbouw“ 2e jrg. no. 13 en 14).

De pastorie van Langerak heeft een vlag, zo te zien al een heel oude. In de witte baan staat geschreven: vrees God, eert de Koning. Elke keer als ik die vlag uitsteek moet ik denken aan de vaders van de Afscheiding in ons dorp. Ze hebben tamelijk veel moeten verduren van de overheid. De overheid probeerde zelfs het vestigen van de kerk te verhinderen. Maar toen er een vlag moest komen hebben ze erop gezet: vrees God, eert de Koning. Ze hebben niet gegrepen naar de revolutie, maar als vrijen zich onderworpen.

Zou Petrus niet geweten hebben hoe moeilijk deze gehoorzaamheid kan zijn? Natuurlijk wel. Hij spreekt over harde meesters. En over leed, dat men ten onrechte lijdt. Hoe is het dan te dragen? Door het voorbeeld van Christus te volgen, die als Hij gescholden werd niet dreigde, maar het overgaf aan Hem, die rechtvaardig oordeelt (23). Als ooit iemand reden had om verontwaardigd te zijn over het doen van mensen, ook van de overheid, dan wel Christus. Maar Petrus, die zich wel geërgerd heeft aan de zachtmoedigheid van onze Heiland, wijst dan op het geduld van de Heiland. Juist Petrus. Hij gaat dan citeren uit het mooie hoofdstuk Jesaja 53, waar gesproken wordt over het geduldige lijden van de Knecht des HEREN. Hij gaf

UIT DE INHOUD:

Vrijheid in onderwerping.	A.
„Slaaf der slaven Gods“	C. V.
Psychische moeilijkheden voor de jonge recruit (III slot)	W. K. v. D.
Korte verhandeling over het Heilig Avondmaal (III)	
Boekbespreking	H. J. J.
Kritische krabbels	Frater
„Elke wijze vrouw bouwt haar huis“	H.
Nat. Reclasseringsdag 1958	
Persschouw	
Van hier en ginds	
Kerknieuws	

bevel tempelbelasting te betalen, hoewel de zonen vrij zijn. En als de moordenaar en de voorbijgangers Hem lasteren, doet Hij Zijn mond niet open (Matth. 27 : 39—44). Zo heeft Hij alle gerechtigheid volbracht.

En zodra het gehoorzamen moeilijk wordt, ingaat tegen ons vlees, moet onze aandacht op Zijn geduldige onderwerping gevestigd worden, opdat wij in Zijn voetstappen zouden treden. Zijn geduldige onderwerping moet ons brengen tot gewillige onderwerping.

Hij heeft betaald de prijs der vrijheid. Want Hij heeft zelf onze zonden in zijn lichaam op het hout gebracht, opdat wij, aan de zonden afgestorven, voor de gerechtigheid zouden leven (24). Hij heeft plaatsbekledend geleden en in Zijn plaatsbekledende onderworpenheid, heeft Hij hen, die in Hem geloven, bevrijd van de heerschappij van de zonde. Dit bittere lijden was noodzakelijk om ons in de vrijheid te stellen. Let op deze dure prijs. Dan zult ge uit dankbaarheid, in het geloof, in de kracht Gods, naar de wet der vrijheid leven, ook in gewillige onderwerping, overal waar de Here dat vraagt.

Langerak (Z.-H.).

AMELINK.

„Slaaf der slaven Gods“

In een paar artikeltjes heb ik geprobeerd iets te laten zien van wat het hart, de kern is van de door God gehate en vervloekte hiërarchie in de kerk. En we hebben daarbij óók gewezen op enkele vormen, enkele gestalten waarin deze hiërarchie zich openbaart.

We willen in dit artikel nog enkele positieve opmerkingen maken in verband met deze hiërarchie.

Zal het tot een werkelijk anti-hiërarchisch ambtelijk handelen in de kerk komen, dan is het noodzakelijk, dat de ambtsdragers een zuiver, d.i. schriftuurlijk ambtsbesef bezitten.

Dat hebben van zo'n gelovig, Geestelijk ambtsbesef is een geweldig ding.

O neen, dat ambtsbesef bestaat niet dáárin, dat men er diep van doordrongen is, dat men tot ambtsdrager werd gekozen en dat men nu „recht“ heeft op de positie, de macht, de eer van een dominé, ouderling of diaken.

Er zijn altijd van die kerkelijke ambtsdragers geweest, die je het zo maar kon aanzien, dat ze in die waan leefden. Ze waren zich diep bewust „ambtsdrager“ te zijn. Je zag het aan hun lóóp, hun houding, hun gezicht. En je merkte het nog meer aan hun optreden

en spreken in de kerkelijke vergaderingen. Er ging zo iets van hen uit als : denk er goed om : ik ben ouderling, ik ben predikant. Kom me dus niet te na. Behandel mij met de nodige eerbied. Luister naar mijn woord met gepaste bescheidenheid en gehoorzaamheid. Het is je plicht mij met respect te bejegenen.

Als men hen over hun ambtelijk werk aansprak en daar was ook maar iets van kritiek in, dan gingen de stekels omhoog en voelde je onmiddellijk, dat deze heren daardoor tot in hun nieren geprikkeld werden. En al heel gauw kwam het in een of andere variatie over hun lippen, dat men goed moest weten wat men zei, want dat men met een „ambtsdrager“ te doen had ! Ter versterking van deze uitspraak en ter verhoging van het effect daarvan, werd daaraan soms nog met de nodige klem aan toegevoegd : „in Christus' kerk“.

De lieden, die wij hier op het oog hebben spreken graag over „het ambt“. Onzijdig enkelvoud. Men moet, zo zeggen ze, eerbied hebben voor „het ambt“. Men moet aan „het ambt“ gehoorzaam zijn. „Het ambt“ vraagt dat of dat, laat dit of dat niet toe enz.

Men merkt evenwel niet, dat men zo sprekend opereert met wat niets anders is dán

een **begrip**, een **léég** begrip. Men beseft niet, dat dat „het-ambt” in werkelijkheid helemaal niet bestaat! Waar men het in feite over heeft is een **idee**, een **gedachtending**. Men hanteert dat om zichzelf — misschien wel geheel onbewust — op een voetstuk te zetten, zelfs een zekere feilloosheid in het spreken en onaantastbaarheid in het handelen te geven. Het kwam voor, dat ambtsdragers eenvoudig geloof in en gehoorzaamheid aan hun woorden eisten, alleen op grond van het feit, dat zij „ambtsdragers” waren en „als ambtsdragers” spraken. Dat wil in feite zeggen: alleen op grond van dat door hen uit heel de samenhang van het kerkelijke en het eigen leven geïsoleerde gebeuren, dat ze éénmaal tot ambtsdragers waren gekozen en als zodanig waren bevestigd.

Deze ambtelijke hoogmoed is soms op ontstellende wijze in de kerk doorgedrongen. Ze is de openbaring hiervan, dat men in de naïeve idee leeft, gevangen is in het waandenkbeeld, dat men eenvoudig door het éénmaal op wettige wijze in het ambt bevestigd te zijn, nu ook zonder meer ambtelijke **bevoegdheid** bezit en woorden met ambtelijk gezag spreekt.

Dat is evenwel een dwaas en gevaarlijk misverstand.

* * *

Ik hoorde eens een verhaal — of het waar gebeurd is weet ik niet, ik geef het alleen maar als illustratie — waarin dat leven uit zo'n abstract ambtsbesef bijzonder duidelijk aan de dag trad.

Een predikant gaf eens een uiteenzetting, dat men de prediking moest aanvaarden als Gods woord. Ook wanneer die over alle mogelijke concrete, actuele kwesties handelde. Want een predikant trad op met ambtelijk gezag. Hij was een geroepen bedienaar des woords. En „dus” moest men hem gehoorzamen.

Een broeder merkte toen op, dat hij met die uitspraak in moeilijkheden raakte, want hij had die dominé voor enkele jaren in een preek over een bepaalde zaak precies het tegenovergestelde horen zeggen als hij dat onlangs had gehoord. Welk woord, zo was zijn vraag, bezat nu dat ambtelijk gezag? Dat wat voor enkele jaren gesproken werd? Of het onlangs gedebiteerde?

Het antwoord op deze nuchtere vraag was de ontstellende verzekering, dat inderdaad zowel dat vroegere als dat latere ambtelijk gezag bezat en aanvaard moest worden, omdat het in beide gevallen „ambtelijk” was gesproken.

In deze dwaze en gevaarlijke consequentie komt het leugenachtige van dit ambtssubjectivisme duidelijk uit.

In dit geval was deze dominé wel heel sterk gehypnotiseerd door de idee van „het ambt”, onzijdig enkelvoud. Hij had het geheel en al losgemaakt uit de bindingen waarin het alleen maar goed functioneren kan. Namelijk uit de permanente gemeenschap met en gehoorzaamheid aan de levende God in Christus. En uit het volle leven van de kerk zoals dat naar Gods wil moet functioneren. Dit „ambt” was in feite alleen maar een **kroontje op eigen hoofd**, een middel **om eigen woorden gezag te verlenen**, een instrument **om „baas” te blijven in de gemeente**.

* * *

Gelukkig zijn de „eenvoudige” broeders der gemeente veelal te nuchter, hebben ze teveel zuivere geloofsintuïtie om zich door dwaasheden als deze van de kook te laten brengen.

Ik heb eens een kostelijke openbaring van deze nuchterheid beleefd.

„Er was eens” een dominé die werkelijk, om het zacht te zeggen, niet best preekte. Hij gooide er, zo zei men in de goê gemeente, met de muts naar. En dat zeggen was niet zonder grond.

Een broeder die al tijden lang onder deze prediking had geleden trok eindelijk de stoute schoenen aan om er met zijn dominé zelf over te spreken. Hij deed het zonder hoogmoed of geprikkeldheid.

Maar het bewam hem slecht. Het „ambtelijk besef” van de eerwaarde begon zich tijdens het spreken van de broeder geducht te roeren: Toen de broeder uitgesproken was, was dat besef tot de allerhoogste spanning gekomen. En onder de klem daarvan kwam de dominé op te merken, dat hij de uitge-

brachte kritiek niet wilde accepteren. Hij was **ambtsdrager!** Ja, als een gelijke hem dat alles had gezegd. Of een meerdere! Om preken te kritiseren moest men ze immers zelf kunnen maken. Dan pas had je daartoe bevoegdheid.

De broeder was even stil, keek zijn dominé met een paar ondeugende lichtjes in de ogen aan en zei toen resoluut: Nee, dominé, daar geloof ik niets van. Ik ben kruidenier en verkoop ook eieren — moet ik die eieren nu ook zelf kunnen leggen om te kunnen beoordelen of ze bedorven zijn?

* * *

Hoe het dan staat met dat ambt en dat ambtsbesef?

Wel, als een dominee of ouderling of diaken bevestigd is, dan is hij inderdaad tot ambtsdrager aangesteld, door de HERE zelf tot dat ambt geroepen.

Maar — en dat moeten we nooit vergeten — **nu moet zo'n dominé of ouderling of diaken dat ambt ook gaan bedienen!** Hij krijgt dat ambt niet op een presenteerblaadje aangeboden om er mee te gloriëren om er wat door te lijken. En het is ook niet zo, dat die bevestiging de garantie is, dat alles wat hij gaat doen van echte ambtelijke kwaliteit zal zijn. Om zo te zeggen vier en twintig karaat ambtelijk goud!

Geen sprake van.

Om dat ambt te bedienen moet er gevochten worden. Allereerst en allermeeft en ononderbroken tegen het eigen zondige, hoogmoedige en gemene hart. Een ambtelijke handeling kan alleen geschieden na een overwinning op zichzelf, een verloochening van zichzelf, een totaal gevangen geven van alle gedachten onder de gehoorzaamheid van Jezus Christus. En dat geschiedt in deze bedeling met heel veel zonden en struikelingen, met veel vallen en opstaan. Het ambt bedienen is op leven en dood vechten om in alle situaties, waarin God zijn dominees, ouderlingen of diakenen roept, niets anders, niets minder, niets meer, te zeggen en te doen dan Hij gezegd en gedaan wil hebben.

Als men als ambtsdrager daarom niet spreekt zoals de HERE dat wil — anders, meer, minder spreekt — dan tuimelt men daardoor onmiddellijk uit het ambt. Dan spreekt men niet meer ambtelijk. Ook al staat men als dominé op nog zo'n hoge preekstoel. En al roept men ook nog zo hard en vaak ambt, ambt, ambt!

Neen, het ambt is niet een kroontje en een privilege. Het is een **opdracht**, die alleen in permanente strijd en moeite en ontleding en vernedering van zichzelf kan worden volbracht. Een opdracht in de vervulling waarvan ook de beste hopeloos falen kan.

Als Petrus tot ambtsdrager is aangesteld door Jezus Christus zelf, dan verricht hij een minuut of tien later zijn eerste ambtelijke werk. Hij aanvaardt dan zijn ambt, zoals wij dat zeggen. Maar dat doet hij op zo'n wijze, dat Christus hem het vernietigend woord toevoegt: Ga weg, achter Mij, satan; gij zijt Mij een aanstoot, want gij zijt niet bedacht op de dingen Gods, maar op die der mensen. (Matt. 16 : 23).

Zullen wij ambtsdragers nu menen, dat wij méér, beter, sterker zijn dan Petrus?

* * *

En wat nu ambtelijk besef is dat spreekt voor wie iets van het ambt gezien heeft van zelf.

Dat is dit, dat we weten door God geroepen te zijn om de kudde des Heren te weiden. En dat we daartoe ten enenmale onbekwaam zijn. Ambtelijk besef is vóór alles: hoog opzien tegen het werk dat God van ons vraagt. Echt ambtelijk besef is er zó aan toe zijn, dat God ons steeds weer naar het werk sleept, omdat de nood ons is opgelegd. Men leze maar eens na hoe ware profeten geroepen werden. Het is bidden en worstelen om in alle arbeid de gestalte van Christus te vertonen. Even barmhartig, lankmoedig, vriendelijk, geduldig zijn als Hij. Het is zichzelf vergeten: niet aan eigen eer, macht, geld, gemak denken. Het is, als God tot ambtelijk spreken en handelen roept, op slechts **twee** letten: op Christus die door zijn ambtsdragers spreken, vermanen, troosten, preken, lezen wil — en op het schaap of de schapen der kudden tot wie Christus in en door zijn ambtsdragers

Redactieleden:

Dr. J. BOSCH, P. GROEN, Prof. Dr.
H. J. JAGER, Prof. C. VEENHOF

Adres van Redactie:

H. J. Jager, Jan v. Arkelstr. 7, Kampen

Medewerkers:

Ds. D. van Dijk, Groningen
Drs W. K. van Dijk, Groningen
P. A. Hekstra, Rotterdam
Dr. D. Holwerda, Groningen
Ds. P. K. Keizer, Groningen
Drs J. F. J. Lamet, Eindhoven
Ds. J. Meester, Amsterdam-Z.
Mr. Dr. Meulink, Enschede
D. W. L. Milo, Nunspeet
Prof. Dr. K. J. Popma, Utrecht
Drs G. Puchinger, Utrecht
Drs H. R. Rookmaaker, Leiden
Ir. J. Stellingwerff, Eindhoven
Ds. B. Telder, Breda
Ds. G. Visee, Kampen
Ds. C. Vonk, Schiedam
Ds. D. K. Wielenga JDzn, Rotterdam
Prof. Mr. H. D. van Wijk, Amstelveen

Secretariaat Geref. Persvereniging „Opbouw”:

H. Albracht, Prof. Wentlaan 50, Utrecht

Penningmeester van de**Geref. Persvereniging:**

Drs J. F. J. Lamet Antilopelaan 2,
Geldrop, post Eindhoven

komen wil. Ambtelijk besef is steeds kleiner, hulpelozer, nederiger worden en het voortdurend meer bij ervaring leren kennen, dat Gods kracht in onze zwakheid wordt volbracht. Ambtelijk besef is vooral: liefhebben: liefhebben van God, maar in Hem, en ook om Hem, van de schapen der kudde, vooral van de lastige, onhebbelijke, eigengereide onhandelbare, afdwalende.

Ja, dit alles is ambtelijk besef.

Maar het is vooral ook het diepe weten, dat een ambtsdrager geen zier beter, vromer, heiliger, hoger, voornamer is dan zijn medebroeders en -zusters in de gemeente. En dat men in zich zelf en van zich zelf geen zier macht heeft. Het is weten, dat de ambtelijke macht, om met Calvijn te spreken, geheel en al begrensd wordt door het bedienen van het woord. En dat Christus zijn macht over de kerk in eigenlijken zin nooit toevertrouwt aan de mensen, maar alleen aan zijn woord waarvan Hij de mensen tot dienaren maakt.

* * *

Zo is het ware, het anti-hiërarchische, ambtsdrager-zijn dit, dat zij die tot het ambt geroepen zijn geheel en al **uit en naar, en onder en om en voor het woord** Gods leven, om daarmee alles te zijn voor de gemeente Gods; die te dienen; zich voor haar te geven, zo nodig tot in de dood.

Dat wil om alles kort samen te vatten o.a. dit zeggen:

dat ze niets zullen **zijn** en niets zullen **zeggen** en niets zullen **doen** dan wat God hun in zijn woord voorschrijft;

dat ze in ieder onderdeel van of moment in hun werk niets anders **willen** zijn en feitelijk ook niets anders **zijn** dan dienaren van Christus en dus van zijn woord;

dat ze zich daarom elke dag moeten realiseren, dat ambtsdrager zijn vóór alles is kruisiging van het eigen vlees en dus verloochening van eigen gedachten, begeerten, wensen;

dat ze in preken, op de catechisatie, in een kerkelijke vergadering, op huisbezoek liever duizend maal **niets** willen zeggen, dan één maal iets te beweren, dat God niet wil gesproken hebben;

dat ze haten als de pest alle dubbelzinnigheid, camouflage, handigheid, tactiek, schipperen, op zien komen spelen, hoogmoed, eerzucht, machtshonger, eigengereidheid, lichtgeraaktheid;

dat men óók tegenover de ergste zondaars en diepst gevallen vervuld is met die geest, welke Paulus deed uitroepen, dat hij wel wilde verbannen zijn om zijn broeders naar het vlees.

Of om het te zeggen met een oude belofteformule voor ambtsdragers, dat men wil zijn, en ook inderdaad is: **servus servorum Dei**, d.i. slaaf der slaven van God.

Psychische moeilijkheden voor de jonge recruit

III (Slot)

Of de recruit erin slaagt een goede relatie met zijn collega's op te bouwen hangt er uiteraard voorts van af, hoe zijn karakter is. Zoals wij zagen dat autoriteitsconflicten samenhangen met vroegere moeilijkheden op kinderleeftijd in de aanpassing aan personen die als autoriteit fungeerden, zo krijgen wij in de horizontale relaties te maken met het verschijnsel van de „sibling-rivalry”. Hiermee bedoelt men de gevoelens van onderlinge jalouzie, naijver en concurrentie, die men bij kinderen die in een gemeenschap leven vindt, en waarvan de sporen in het latere volwassen karakter soms aantoonbaar zijn. Bij diegene, die als kind de vroeg-kinderlijke rivaliteit heeft kunnen leren verwerken en integreren, bestaat minder kans, dat dit patroon gereactiveerd wordt op volwassen leeftijd. De houding van de meerdere heeft ook invloed op de activering van dit gedragspatroon. Zoals in een gezin onherroepelijk jaloezie ontstaat wanneer een ouder één der kinderen voortrekt, zo is het optreden van rivaliteit onder recruten alleen te voorkomen door een strict rechtvaardige en gelijke houding jegens allen, al zullen hierbij de individuele verschillen tussen de jongere militairen niet vergeten mogen worden. Uitgebreide sociometrische onderzoeken van groepen militairen leerden, dat in een groep waarin de onderlinge negatieve gevoelens sterk uitgesproken waren, de activiteit en paraatheid significant minder was, terwijl er ruwer werd omgegaan met het materiaal, en er meer ongelukken voorkwamen dan in een groep met een goede cohesie. Het moreel van een groep hangt behalve van de verhoudingen ten opzichte van meerderen ook zeer duidelijk af van de onderlinge psychische relaties.

4. De juiste relatie tussen tucht en kameradschap, die onontbeerlijk is voor het goed functioneren van het militaire apparaat behoeft na het besprokene verder geen toelichting.

5. Het feit dat de militaire groep is opgebouwd uit personen van één sexe drukt op deze gemeenschap een eigensoortig stempel, die ook haar invloed kan hebben op de seksuele moraal. Wij stippen slechts enkele punten aan. Doordat de vrouw afwezig is, wordt er zeer veel over de vrouw gepraat, en dat veelal op een wijze die men het beste kan aanduiden met de karakteristieke term „vuilbekkerij”. Er zijn psychologisch gezien verschillende redenen die dit kunnen verklaren. Wij noemen de volgende. De ervaring leert, dat bij afwezigheid van een „driftobject” veelal de aandacht juist sterk hierdoor in beslag genomen wordt. Wij weten nog hoe in de oorlogsjaren zeer veel meer over eten en voedsel gesproken werd dan daarvoor en daarna. De psychologen en psychisch-hygiënist spreken van food-mindedness. In verschillende oorlogsromans wordt de seksuele problematiek van militairen besproken, en ook hier ziet men dat juist door de afwezigheid van de vrouw de seksuele fantasie sterk geprikkeld wordt.

Als volgende factor noemen wij het feit dat vuilbekkerij veelal ondervonden wordt als flink en mannelijk. Wij zien hier parallellen met het roken van opgroeiende jongens, drinken en verschillende vormen van baldadig gedrag. Het flinkheidsvertoon in de vuilbekkerij, het elkaar overtroeven met steeds sterkere verhalen over allerlei seksuele gebeurtenissen berust zeer vaak op een onbewuste afweer van en angst voor de seksualiteit. Op het eerste gehoor klinkt dit merkwaardig. Iemand die bang is voor het seksuele, die de seksuele problematiek niet verwerkt heeft, en het ondervindt als een verboden „griezelig” gebied, zal er toch wel over zwijgen zou men denken. Ongetwijfeld is deze houding mogelijk. Wij zien dit bij de overdreven preutsheid. De omgekeerde reactie is echter evenzeer mogelijk, en deze zien wij zeer vaak. Zoals een onverschillige en brutale houding veelal een uiting is van de angst en afkeer die men heeft van een autoriteit (vgl. met wat wij onder 2. bespraken) zo is ook een branie op seksueel gebied vaak de uiting van angst voor de seksualiteit.

6. Al deze problemen die wij tot dusver bespraken krijgen een nog sterker relief, doordat het deel van de gemeenschap waarover wij het hebben in een leeftijdsfase verkeert vlak na en soms nog in de puberteit. Het is een merkwaardig feit, dat in onze cultuur de puberteit steeds langer gaat duren. Ongetwijfeld zijn hier sociaal-psychologische en sociologische factoren verantwoordelijk voor te stellen. Het is volstrekt geen uitzondering dat men jonge mannen van 18 tot 25 jaar ontmoet, die nog in de puberteit verkeren. De puberteit is de periode waarin schematisch gesproken de overgang van kind tot volwassene plaats vindt. Het is de periode van psychische uitgroei naar de volwassenheid. De jonge man leert zichzelf ontdekken met wat in hem leeft, temidden van het leven met haar verschillende gemeenschappen. De rijpende seksualiteit wordt ontdekt, erotiek en seksualiteit komen met elkaar in aanraking en komen tot versmelting. De twijfel komt op, zekerheid wordt gezocht, het geloof wordt tot een persoonlijke zaak. De eigen zelfstandigheid wordt ontdekt en veroverd. Eigen verantwoordelijkheid wordt gevoeld en gezocht. De banden met het ouderlijk gezin gaan veranderen. Vrijwel altijd gaat dit met strijd en moeilijkheden gepaard. Bij de confrontatie met de reële levenswaarden moeten we rekening houden met extremen in beide richtingen: ascetisme en ongeremdheid, aanvaarding en verwerping wisselen elkaar af of komen naast elkaar voor. Oude gedragspatronen en typische karaktereigenschappen worden gereactiveerd, losgelaten, omgewerkt, overdekt. De overgangen zijn abrupt. Dit alles vindt plaats in een differentiëerings- en integreringsproces, dat gekenmerkt kan worden met de overbekende term „Sturm und Drang”. Het is dus niet te verwonderen dat de problematiek die wij bespraken veelal een belangrijke, diep ingrijpende rol speelt.

Wij zijn hiermee gekomen aan het einde van de schets die wij wilden geven van enkele psychische problemen waarmee de recruit geconfronteerd wordt. Het zou mij niets verbazen wanneer de lezer, die tot dusverre alles geduldig gevolgd heeft zich thans afvraagt: „Stel al, dat dit alles waar was, is het dan nog zo erg? Wordt dit alles niet te overspannen voorgesteld?” Vooral in onze Gereformeerde kring, waarin het aanvoelen en op juiste waarde schatten van psychische kwestie's veelal zo rudimentair ontwikkeld is of zelfs verwaarloosd wordt onder het door en door onjuist geïnterpreteerde motto: „Het gaat tenslotte toch alleen om het geloof”, kan men een dergelijke reactie meermalen ondervinden. Laten wij deze vraag rustig onder het oog zien. Gelukkig is het zo, dat verreweg het grootste gedeelte van de recruten zich redelijk aan de militaire gemeenschap aanpast en er in slaagt de moeilijkheden te overwinnen. In dat geval kan de militaire diensttijd met haar moeilijkheden nuttig zijn. Psychische moeilijkheden kunnen een gezonde prikkel zijn voor de uitgroei van de persoonlijkheid, de verruiming van de blik op het leven, de bevestiging van eigen overtuiging. Toch moet het ons iets zeggen, dat op de vraag in een enquête door de Contactcommissie onder Gereformeerde militairen gehouden, of het militaire leven hen gebouwd heeft, slechts 55% volmondig met ja antwoordt. Weliswaar bewijzen cijfers niet alles, zij kunnen ons echter aan het denken brengen.

Laten wij nog eens samenvattend nagaan, welke reactie's geconstateerd kunnen worden op de boven aangeduide psychische spanningen:

1. Wij noemden reeds de aanpassing aan het militaire milieu, innerlijke aanvaarding van het hiërarchisch gezag, een goede relatie tot de collega's, met behoud van de eigen zelfstandigheid. Dit is de volwassen, gezonde reactie, die winst brengt.
2. Soms nemen wij angstreactie's waar. De recruit raakt overonderd door de nieuwe toestand waarin hij komt. Hem wordt met een duidelijkheid die niets te wensen over laat duidelijk gemaakt, dat gehoorzaamheid de eerste deugd is. De identificatiedrang is een sterke kracht. Hij kan daardoor in een toestand van angstige gespan-

nenheid komen, waarin soms een verhoogde suggestibiliteit optreedt. Dat hij zich in deze toestand soms „vreemd” gedraagt of zich laat overhalen tot dingen die hij anders niet zou doen is begrijpelijk. Hij durft en kan dan soms geen weerstand bieden aan invloeden die niet stroken met zijn eigenlijke overtuiging.

3. Ook depressieve reactie's kunnen we waarnemen. De jonge soldaat kan niet meer tegen de moeilijkheden op, hij raakt in de put, wordt futloos, krijgt soms huilbuien. Vaak gaat dit alles gepaard met gevoelens van schaamte en schuld.
4. Onverschillige reactie's zien wij herhaaldelijk. „Ik zal m'n tijd wel uitzitten. Laat ze kletsen, ik zal me er wel doorheen wurmen” is het motto. Dat deze houding niet bevorderlijk is voor een juiste aanpassing en een goede dienstvervulling is wel duidelijk. Het schort hier aan de identificatie.
5. Nauw hiermee verwant zijn de opstandige reactie's met als schadelijke gevolgen disciplinaire straffen en soms erger.
6. Een bepaald percentage der recruten „knaapt af” zoals de term luidt. Zij gaan zich zodanig onaangepast gedragen, dat een medische behandeling noodzakelijk is of afkeuring volgt.
7. Bij zeer velen zien wij tijdelijke gevoelens van eenzaamheid, ontworteling, vervreemding, onbeschuldheid. Vaak kunnen wij schuld- en schaamtegevoelens constateren, ontstaan door het besef de situatie niet aan te kunnen en te kort te schieten in het leven naar de eigen overtuiging.

Wanneer wij oog krijgen voor al deze gevolgen en ons inleven in het feit, dat de recruten het vaak moeilijk hebben, zal dit ongetwijfeld van invloed zijn op onze houding tegenover de jonge militairen en de wijze waarop wij hen tegemoet treden. Het gaat natuurlijk niet om een sentimenteel medelijden, maar om een reëel begrip voor de recruten. Zonder begrip en inzicht, zonder mede- en invoelen kunnen wij onze medemens nooit op een reële wijze benaderen. Fouten en vergissingen liggen dan voor de hand. Mag ik enkele, die nogal eens voorkomen, noemen? Een al te vlotte houding van „Kom, kom” en „'t valt wel mee” wordt meestal niet erg geapprecieerd en kan soms hevige afkeer wekken. Er is een groot verschil tussen begrip tonen, meelevens en steun bieden enerzijds en een pseudo-joviaal schouderklopje en troostpraatje anderzijds. Het laatste is niet anders dan een zich op goedkope wijze afmaken van andermans moeilijkheden. Een andere benaderingswijze bestaat in een vaak goed bedoeld maar daarom niet minder foutief moralisme. De niet-militair weet precies hoe de soldaat zich moet gedragen: dit mag en dat mag niet. Vloeken, dat is toch helemaal geen probleem, hoe je daar tegenover moet staan? Persoonlijk bijbellezen, dat spreekt toch vanzelf? Filmbezoek, dat komt toch niet eens ter sprake? De seksuele moraal is toch volmaakt duidelijk? Soms werkt het op de lachspieren, soms wekt het verzet, en in elk geval heeft het met een reële, open benadering niets te maken. **Het gaat er namelijk om, hoe men dit alles in het militaire leven-van-alledag dient te realiseren.**

Aan het eind gekomen van mijn inleiding wil ik nog wijzen op twee feiten, die samenhangen met de beperking die mij door de titel opgelegd werden. In de eerste plaats kon ik slechts zijdelings ingaan op de positieve psychische invloeden van de militaire dienst. Zij zijn er ongetwijfeld. Het was echter mijn taak om over psychische moeilijkheden te spreken. Ten tweede: ik besprak geen ethische en geloofsproblemen in engere zin. Het was mij niet opgedragen. Dit betekent dat het bovenstaande slechts een bijdrage kan zijn tot een bespreking met een ruimer thema, waarin bedoelde punten zeker aan de orde moeten komen. Dit thema zou men, in overeenstemming met de taak van de contactcommissie, kunnen formuleren: „Het contact met de recruit”. Bij deze bespreking zal het psychische gezichtspunt niet uit het oog verloren mogen worden. Bezinning op het contact met de medemens, alleen uit het blikpunt van geloof en ethiek, met voorbijgaan van het psychische aspect, is éénzijdig. En de toepassing van haar resultaten is niet alleen éénzijdig, zij is gevaarlijk, omdat zij opereert met een scheefgetrokken en vertekend beeld van de naaste.

W. K. VAN DIJK.

Korte verhandeling over het Heilig Avondmaal

3. Het wettig gebruik van het Avondmaal

Laat ons nu overgaan tot het rechtmatig gebruik, namelijk het eerbiedig gehoorzamen aan de instelling des Heren. Want wie geringschattend of achteloos tot dit heilig sacrament nadert, wien het niet ernstig te doen is te volgen waar de Here hem roept, misbruikt het goddeloos en bezoedelt het.

Welnu, het is een onduidbare heiligschenen te bezoedelen en te verontreinigen hetgeen God in zo hoge mate geheiligd heeft. Niet zonder oorzaak kondigt de Apostel Paulus dan ook een zo zwaar vonnis af over allen die het onwaardig gebruiken. Want als er noch in den hemel, noch op de aarde iets van groter waardij en gewicht is dan het lichaam en het bloed des Heren, is het geen geringe zonde dit achteloos, zonder nauwgezette voorbereiding te gebruiken.

Bijgevolg vermaant hij ons, ons ernstig te beproeven, opdat wij het op behoorlijke wijze gebruiken. Wanneer wij begrijpen van welken aard dit onderzoek moet zijn, weten wij tevens welk karakter het gebruik draagt dat wij willen leren kennen.

Welnu, hier moeten wij op onze hoede zijn.

Want, enerzijds kunnen wij ons niet met te grote zorgvuldigheid onderzoeken, volgens het bevel des Heren; anderzijds hebben de spitsvondige theologen de eenvoudige zielen in een al te gevaarlijke verslagenheid of liever in een vreselijke kwellung gebracht, met den eis van ik weet niet welk een onderzoek, waarmede het onmogelijk was klaar te komen.

Om ons voor al deze verwarring te vrijwaren, moeten wij, zoals ik reeds gezegd heb, alles terugleiden tot het bevel des Heren, als tot den regel die ons nooit zal doen falen.

Dien regel volgend, hebben wij te onderzoeken of wij in onszelf oprecht berouw gevoelen en in onzen Here Jezus Christus oprecht geloof hebben. Deze twee dingen horen zó bijeen, dat het een niet zonder het ander kan bestaan. Want als wij geloven dat ons leven in Christus ligt, moeten wij erkennen dat wij in onszelf dood zijn. Als wij onze kracht in Hem zoeken, moeten wij inzien dat wij in onszelf krachteloos zijn. Als wij geloven dat al onze zaligheid ligt in Zijn genade, moeten wij begrijpen hoe groot onze ellende is als er geen genade bestaat. Als wij in Hem onze rust vinden, moeten wij in onszelf niet dan kwellung en onrust gevoelen.

Zulk een gevoel nu kan niet aanwezig zijn of het verwekt ten eerste verdriet over ons gehele leven, daarna bekommering en vrees, tenslotte een begeerte naar en liefde tot gerechtigheid. Want wie het verdorven karakter van zijn zonde kent, en de ellende van zijn staat en toestand, zolang hij vervreemd is van God, gevoelt daarvoor zulk een schaamte, dat hij gedwongen is een mishagen aan zichzelf te hebben, zich te veroordelen, van grote droefheid te kermen en te zuchten. Bovendien rijst het oordeel Gods dadelijk op voor zijn geest en bestookt het zondig geweten met hevige angst, te meer daar het geen enkel middel ter ontkoming ziet en niets tot zijn verdediging weet aan te voeren.

Wanneer bij zulk een erkenning van onze ellende, wij de goedheid Gods mogen smaken, verlangen wij ons leven te regelen naar Zijn wil en heel ons vroeger leven vaarwel te zeggen om in Hem tot nieuwe schepselen te worden gemaakt.

Willen wij dus naar behoren het heilig Avondmaal des Heren gebruiken, dan moeten wij in een onwankelbaar vertrouwen des harten den Here Jezus alleen als onze gerechtigheid, ons leven en onze zaligheid beschouwen, de ons door Hem geschonken beloften als zeker en vast ontvangen en aanvaarden; anderzijds elk vertrouwen, dat daarmede in strijd is, laten varen opdat wij, afziende van onszelf en van alle schepselen, volkomen rusten in Hem, en het uitsluitend met Zijn genade wagen.

Welnu, aangezien dat niet kan, voordat wij de noodzakelijkheid inzien van Zijn hulp, moeten wij ook in het diepste van ons hart getroffen zijn door een waar besef van onze

ellende, dat ons naar Hem doet hongeren en dorsten.

En inderdaad, wat een dwaasheid zou het zijn voedsel te komen halen zonder eetlust?

Welnu, om goeden eetlust te verkrijgen is het niet voldoende een lege maag te hebben, maar moet deze goed in orde zijn, in staat voedsel op te nemen. Daaruit volgt dus, dat onze zielen door honger gedreven moeten worden en zich met een vurig verlangen moeten beijveren verzadiging te zoeken, om zo hun voedsel te vinden in het Avondmaal des Heren.

Daarbij moeten wij niet vergeten, dat wij niet naar Jezus Christus kunnen verlangen zonder de gerechtigheid Gods te zoeken, gelegen in de verloochening van onszelf en het gehoorzamen aan Zijn wil. Want wij mogen niet beweren tot het lichaam van Christus te behoren, indien wij ons overgeven aan allerlei uitspatting en een losbandig leven leiden. Daar in Christus niets dan reinheid, goedertierenheid, matigheid, waarheid, nederigheid en alle dergelijke deugden zijn, moeten, indien wij Zijn lidmaten willen zijn, alle bedrog, hooghartigheid, onmatigheid, leugen, trots en dergelijke ondeugden verre van ons zijn. Want wij kunnen deze dingen niet met Hem combineren zonder Hem grote smaad en schande aan te doen. Steeds moeten wij voor ogen houden dat er evenmin overeenstemming tussen Hem en ongerechtigheid is als tussen licht en duisternis.

Zo moeten wij daar dus komen met oprecht berouw, als het ons begeren is dat ons leven gelijkvormig worde aan het voorbeeld van Jezus Christus.

Hoewel dat over het algemeen alle sectoren van ons leven moet gelden, betreft het echter in het bijzonder de liefde, daar deze ons vooral in dit Sacrament op het hart wordt gebonden, waarom het ook de band der liefde wordt genoemd.

Want evenals het brood, dat daar voor ons aller gemeenschappelijk gebruik geheiligd, gebakken is uit vele graankorrels, die zo vermengd zijn dat men ze niet van elkaar onderscheiden kan, zo moeten ook wij onderling verenigd zijn door een onverbreekelijke liefde. Meer nog; wij ontvangen daar geheel éénzelfde lichaam van Christus, opdat wij daarvan tot leden worden gemaakt. Heerst er dus twist en tweedracht onder ons, dan is het niet onze verdienste, dat Jezus Christus niet in stukken wordt gescheurd en staan wij aan eenzelfde heiligschennis schuldig, als wanneer wij dat werkelijk hadden gedaan.

Wij mogen er dus volstrekt niet aan denken ten Avondmaal te gaan als ook maar enige haat of wrok koesteren jegens enig levend mens, en voornamelijk jegens enig Christen, die in de eenheid der Kerk is opgenomen. Wij moeten om het bevel des Heren volkomen op te volgen nog een ander verlangen koesteren: met onzen mond belijden en betuigen hoeveel wij onzen Zaligmaker verschuldigd zijn en Hem danken, niet alleen opdat Zijn naam verheerlijkt worde in ons, maar ook om de anderen te stichten en door ons voorbeeld te leren wat zij behoren te doen.

Maar, daar er geen mens op aarde is die zover in geloof en heiligheid des levens is gevorderd, dat er nog niet veel onvolkomenheid op beide punten is overgebleven, zou het gevaar kunnen ontstaan dat verscheidene oprechte zielen verontrust werden door wat zo juist is gezegd, indien wij hen niet tegemoet kwamen door de voorschriften, zowel wat geloof als berouw betreft, rustig te bespreken.

Want sommigen houden er een gevaarlijke manier van onderricht op na, zij eisen een volmaakt vertrouwen des harten en een volmaakt berouw en sluiten allen uit die dit niet bezitten. Gaat men zo te werk, dan worden allen, zonder een enkele uitzondering buitengesloten. Want wie zal er zich op kunnen beroemen, niet met enig wantrouwen te zijn bevlekt, niet te zijn behept met enige zonde of zwakheid?

Zeker, de kinderen Gods hebben zulk een geloof, dat zij steeds behoefte gevoelen te bidden, dat de Here hun ongeloof te hulp komt. Want ongeloof is een ziekte die zo diep wortel geschoten heeft in onze natuur dat wij

Maakt

„Opbouw”

nòg meer bekend

in uw kring!

er nooit volkomen van genezen worden, zolang wij niet bevrijd zijn uit de gevangenis van ons lichaam. Meer nog. Ze vorderen zo langzaam in heiligheid des levens, dat zij dagelijks behoefte hebben, zowel te bidden om vergeving der zonden, als om de genade van groteren wasdom.

Hoewel sommigen meer, anderen minder onvolkomen zijn, toch is er niemand die niet struikelt in velerlei opzicht. Zo zou dus het Avondmaal ons allen niet alleen nutteloos, maar zelfs verderfelijk zijn, indien wij daar moesten komen met een volkomen geloof of volmaakt leven waarop niets zou aan te merken zijn. Dit is in strijd met de bedoeling van onzen Here; want het is het meest heilzame dat Hij aan Zijn Kerk geschonken heeft.

Wanneer wij bijgevolg een onvolkomen geloof in ons gevoelen en ons geweten niet zo rein is, dat het ons niet beschuldigt van vele gebreken, moet dat ons toch niet verhinderen tot de Tafel des Heren te naderen. Echter alleen op voorwaarde, dat wij, ondanks deze zwakheid, zonder huichelarij en geveinsdheid in ons hart gevoelen, dat wij redding verwachten van Jezus Christus en begeren te leven volgens het richtsnoer van het Evangelie.

Ik zeg uitdrukkelijk: zonder huichelarij; want er zijn er velen die zich door ijdele misleiding inbeelden dat het voldoende is hun zonden te veroordelen, hoewel zij ze aan de hand blijven houden; of wel, zich er voor een tijd van onthouden om onmiddellijk daarna er zich weer aan over te geven. Het ware berouw nu is vast en blijvend van aard. Dus doet het ons niet voor een dag of een week, maar eindeloos en onophoudelijk strijden tegen het kwaad, dat in ons woont.

Wanneer wij dus een bestendigen afkeer en haat, geboren uit de vreeze Gods, tegen alle zonden in ons gevoelen en een verlangen naar een heilig leven tot welbehagen des Heren, zijn wij gerechtigd Avondmaal te houden, ondanks de overblijfselen van onvolkomenheid die wij in ons vlees met ons dragen.

Ja, indien wij niet zwak waren, geneigd tot wantrouwen, indien ons leven niet onvolkomen was, zou het Sacrament ons geen nut doen en zou de instelling ervan overbodig geweest zijn.

Daar het dus een geneesmiddel is, dat God ons heeft gegeven om onze zwakheid te hulp te komen, ons geloof te versterken, onze liefde te vermeerderen, ons in alle heiligheid des levens te doen toenemen, moeten wij er des te eerder gebruik van maken als wij gevoelen dat de zonde ons bestookt. Het is er verre vandaan dat dit er ons moet afhouden. Want als wij, om van het Avondmaal weg te blijven, aanvoeren, dat ons geloof nog zwak en ons leven onvolkomen is, zouden wij den mens gelijken die zich verontschuldigt dat hij geen geneesmiddel neemt daar hij ziek is.

Zo ziet men dus hoe de zwakheid van ons geloof, die wij in ons hart gevoelen en de gebreken in ons leven ons moeten vermanen tot het Avondmaal te komen, als tot een buitengewoon middel ter genezing.

Alleen, laten wij er nooit komen zonder geloof en berouw. Het eerste is verborgen in ons hart, bijgevolg moet ons geweten er ons voor Gods aangezicht getuigenis van geven. Het tweede toont zich in de werken, dus moet dat innermate in ons leven blijken.

BOEKBESPREKING

Dr J. G. Woelderink, *De inzet van de Catechismus*.

Uitg. T. Wever, Frankeker 1958.

In dit boekje van 92 blz. geeft Dr Woelderink, die in 1957 overleed, een korte verklaring van de Zondagen I—VII van de Heidelberg. In een voorafgaand „Ten Geleide” geeft Dr A. A. Koolhaas een korte karakterisering van het werk van de bekende schrijver. Hij wijst er op, dat Dr Woelderink was een Bijbels-, Pastoraal-, Wetenschappelijk-, Evenwichtig en ootmoedig theoloog. Ik zou liever gezegd hebben, dat hij dit probeerde te zijn, want niemand slaagt in dat pogen helemaal. Het is mij ook mooi genoeg, wanneer van hem gezegd wordt op blz. 6: „Hij vreesde de Here God alleen en daarom was hij, die van zichzelf een bedeesd en haast verlegen man was, een moedig theoloog, onafhankelijk van mensen”.

Wat nu de verklaring van de eerste zeven Zondagen betreft, daarin staan, zoals te verwachten was, prachtige dingen. Opdat ieder zich daarvan overtuigen kan schrijf ik een gedeelte over van de verklaring van Zondag I:

„Wonderlijk is de zekerheid, waarmee dit getuigd wordt. Aan het eind van dit antwoord zal nog over de werking van die zekerheid gesproken worden, maar hier dient er toch even op gewezen, dat zekerheid het grote kenmerk is van de belijdenis der Reformatie. Hier ligt een van de meest diepgaande verschillen tussen Rome en de Reformatie. De zekerheid des geloofs is in de Reformatie dan ook ervaren als een ondoorgrondelijke bevrijding, niet alleen van het juk van Rome, maar als een zeldzame bevrijding van alle angsten en bekommernissen, waaraan een mens hier onderworpen is. Van alle angsten en twijfelingen en bekommernissen ook, die aan onze eeuw eigen zijn. Men heeft gezongen, gejuicht en gejubeld in de vrijheid van de heerlijkheid van de kinderen Gods. Het is een subjectieve zekerheid, maar gegrond in de zekerheid van Gods openbaring in Christus, waarin de genade Gods in al haar volheid niet als in schemerduister, maar in een ongekend licht over de mens wordt uitgestrekt. Deze zekerheid des geloofs is de zekerheid, die God Zelf ons in zijn openbaring geeft aangaande zijn ondoorgrondelijke genade. Als in onze geloofsbelijdenis deze zekerheid niet doorklinkt, deugt zij niet. De jubel over Gods genade in de Gemeente van Christus is de trompetstoot, die doorstoot tot in het diepst des harten en het verlangen naar de vrijheid in de duisternis van de gevangenis oproept”. blz. 15. We zullen het er wel over eens zijn, dat aan die zekerheid en aan die jubel van bevrijding in onze dagen veel ontbreekt. Niet alleen in de zgn. „zware” kringen, waar Dr Woelderink gewerkt heeft, maar schier overal. Laten we ons maar inprenten, dat dit gebrek aan zekerheid en blijdschap des geloofs aan de HERE niet behaagt. Gods volk mag zeker zijn van Gods genade en mag zich verheugen met een onuitsprekelijke vreugde in Jezus Christus, onze getrouwe Zaligmaker.

Zuiver vind ik ook de verklaring van de bekende drie stukken uit antw. 2. Ze is te vinden op blz. 21v: „Drie stukken, maar deze drie stukken zijn één. Gelijk drie takken, die uit één stam opkomen, maar samen tot de ene boom behoren. Het gaat hier om de geloofskennis van Christus en zijn verlossingswerk. Tot die geloofskennis behoort de kennis van onze zonden en ellende, omdat Christus zijn volk zal redden van hun zonden (Matth. 1 : 21). Wie Christus belijdt als zijn Verlosser, doet daarin tevens belijdenis van zijn zonden. Indien we geen zonden hadden, zou het dwaas zijn te spreken van Verlosser en Zaligmaker. De kennis van zonden is hier dus geen voorbereiding tot de kennis van Christus, maar zij is een onderdeel van die kennis. Onze schuldbelijdenis is ijdel, als zij niet met het geloof in Christus gepaard gaat, evenals het doen van goede werken ijdel is, als het niet uit het geloof in Christus voortkomt. Zowel in het eerste als derde stuk hebben we te doen met een bepaalde zijde van het geloofsleven. Daarom moeten we de kennis van deze drie stukken ons niet voorstellen als in tijdsorde elkander opvolgende, gelijk men van de ene klas van de school naar

de andere overgaat”. Ik weet wel, dat dit geen nieuws is, het is integendeel vele malen op dergelijke wijze gezegd. Maar ik meen, dat dit er bij de gemeente ingehamerd moet worden, want een zeer taaie traditie leeft nog voort, dat zondekennis aan het geloof in de Here Jezus voorafgaat en vooraf moet gaan. Wat niet naar Schrift en Belijdenis is. Want hoe zouden we onze zonde recht kennen als we God niet kennen? En die kennen we alleen recht door het geloof in de Here Jezus.

Wat de zondekennis betreft is nog van belang, wat ik lees op blz. 63: „Voor allerlei zonden wil men gewaarschuwd zijn, maar dat gebrek aan geloof in Christus en gebrek aan liefde tot Hem en zijn dienst zonde zijn, wordt niet beseft; en toch zegt het Evangelie klaar, dat onze zonden geen hinderpaal zijn voor onze behoudenis, maar wel onze weigering om daarmede tot Christus te komen, wel ons liefdeloos voorbijgaan aan deze Heiland. Daarom is dit woord van de apostel („Indien iemand de Here niet liefheeft, die zij vervloekt”) zo ontzaglijk ernstig; het opent voor ons de gapende afgrond van de verlorenheid”.

Nog een punt wil ik noemen, waarmee we van harte kunnen instemmen, namelijk de verklaring van antw. 20, waar gezegd wordt, dat alleen diegenen zalig worden „die Hem door een oprecht geloof worden ingelijfd en al zijn weldaden aannemen”. Woelderink wil er niets van weten, dat hier bij dat „ingelijfd worden” sprake zou zijn van een primaire wedergeboorte of het „inschepen in de mens van een levenskiem, die lang in het verborgene van een mens kan sluimeren, maar eindelijk in de bekering tot ontplooiing komt”. Na er op gewezen te hebben, dat Comrie en Kuyper zo spraken, gaat hij als volgt verder: „Natuurlijk moet het ingelijfd worden volkomen gehonoreerd worden. Men kan bij het beeld van inlijven of inenten niet anders spreken. Wij worden door de H. Geest Christus toegebracht, die door de verkondiging van het Evangelie het geloof in ons verwerkt. Maar juist daarom is van een algehele lijdelijkheid, zoals Kuyper daarvan spreekt, geen sprake. De Geest werkt op de Hem eigene wijze. Als Jeremia zegt: „HERE! Gij hebt mij overreed en ik ben overreed geworden”, dan is Jeremia niet volkomen passief geweest in dat overreed, overtuigd worden. Vandaar, dat de N.V. kan zeggen: „ik heb mij laten overreden”. Geloven is ook niets anders dan een overtuigd worden en zijn van de waarheid van Gods Woord. Gods werken sluit ons werken, onze activiteit niet uit maar in”. blz. 85. Vooral de laatste zin zou ik dubbel willen onderstrepen en er bij de gemeente inprenten.

Wil dat nu zeggen, dat Woelderink iets van een „vrije wil” moet hebben? Geen sprake van. Hij schrijft immers op blz. 56: „De leer van „de vrije wil” dient van ons verworpen te worden, omdat de mens in deze leer wordt voorgesteld als volkomen onafhankelijk van God. Zijn (des mensen H. J. J.) wil wordt door niets buiten hem bepaald; hij zelf bepaalt die. In het bijzonder door middel van zijn ratio, zijn redelijk denken. Het moge hier gaan over een wilsbesluit, de beslissende stoot komt van de ratio, die de wil begeleidt en voorlicht. Zij, die de vrije wil voorstaan, zijn bijna altijd rationalisten. Een verkeerde beslissing wordt dan vrucht van een verkeerd inzicht. Het verlangen naar een vrije wil is eigenlijk de oer-zonde van de mens; het is het verlangen om als God te zijn, onafhankelijk, kennende wat goed en kwaad is, d.i. beslissende wat goed en kwaad is”.

De verleiding is groot om meer aan te halen, want er staat heel veel goeds in dit boekje. Dat waard is om gelezen en herlezen te worden. Waaraan ik moet toevoegen, dat dit niet geldt van alles, wat in dit geschrift staat. Het moet met oordeel des onderscheids gelezen worden.

Dr Woelderink meent, dat de opstellers van de catechismus in Zondag III gaan theologiseren. Daar wordt gevraagd: „Heeft dan God de mens zo boos en verkeerd geschapen?” waarop het u allen bekende antwoord volgt: „Nee, maar God heeft de mens goed en naar zijn evenbeeld geschapen enz.”. Terwijl dan in antw. 7 wordt gewezen op „de val en ongehoorzaamheid van onze eerste voorouders Adam en Eva in het Paradijs”. Nu lees ik op blz. 39: „In het antwoord op Vraag 6 b.v. gaat de Catechismus theologie beoefenen. Wij zijn één met Adam, de eerste mens, en daaruit moet onze verdorvenheid worden verklaard,

KRITISCHE KRABBELS

„In z'n stommigheid”

Kersvers van studie had hij, veertien dagen na de intrede, voor het eerst over Zondag 2 gepreekt. Na de dienst was Japie Maan aan de beurt voor het dankgebed in de consistorie: ouderling-van-dienst.

Dat Japie was een kwaad ventje geweest.

Gewéést, want voordat Japie effetief was bekeerd en hij God tot zijn Vader en de (kleine) kerk tot zijn moeder gekregen had was hij om zijn goddeloosheid in de contreien gerenommeerd geweest. Wanneer het volk ter kerke ging, om het even of ze de weg naar de grote dan wel naar de kleine kerk insloegen, stond Japie aan de deur er de draak mee te steken. Zo weerspanning was Japie tegen de God, wie dat volk ging dienen.

Een giftig kereltje.

Maar de HEERE was Japie te sterk geworden en had hem op de knieën en vervolgens — zo gaat dat in de waarachtige bekering altijd toe — ook naar de kerk gebracht.

Dat was alles snel in zijn werk gegaan.

Een bekering duurt niet zo lang.

Maar — en dat was erger — Japie was ook spoedig in de bankjes terecht gekomen. Eerst links van de preekstoel, in het diakenbankje, daarna werd hij van daar weggepromoveerd naar het gestoelte der ouderlingen.

Dat pleit niet tegen Japie.

Hoogstens tegen de gemeente.

Zij vergat dat een man, die vóór de waarheid geworden is, omdat hij niets tegen haar vermocht, daarom nog niet achter de waarheid is.

Dat laatste vergt tijd.

Maar nu — Japie moest danken.

En mocht zo in het dankgebed komen te vragen of de HEERE aan zijn knecht maar mocht komen inzicht te geven in de waarheid „dat het niet alles Israël is wat Israël genaamd wordt”.

Daar kon het knechie het mee doen.

Doch toen Japie „Amen” had gezeid en aanstalten maakte om heen te gaan nam de oudste der broeders het woord: „Broeder Maan, u moest het dankgebed niet misbruiken om critiek te oefenen op dominee z'n preek”.

Het werd stil.

En de broeders gingen heen.

Alleen Keesje Verdouw talmde wat. Hij dacht: als daar maar geen mot van komt tussen Japie en onze dominee. En om dat te voorkomen zei hij: „Dominee heit toch zeker wel begrepe dat ie dat in z'n stommigheid gedaan het”.

Zo stichtte Keesje vrede.

Vast niet „in z'n stommigheid”.

Maar wel met eenvoudigheid des harten.

FRATER.

want deze Adam is van God geschapen goed en zonder gebrek. Is dit de juiste methode om ons te overtuigen van onze schuld voor God? Naar ik meen volgt de Schrift een andere weg”. Hij wijst er dan op, dat de profeten nimmer naar het gebeurde in het paradijs terugwijzen. Voor de profeten bestaat de zonde van het volk daarin, „dat zij dat verbond hebben verbroken (bedoeld is het verbond van de Sinaï H. J. J.), dat zij ondankbaar God de rug hebben toegekeerd en zijn geboden niet hebben gehouden. Op tal van daad-zonden wordt de nadruk gelegd en zo komen zij tot het oordeel Gods, waaronder zij zichzelf met hun zonden geworpen hebben, omdat zij goddeloos de grote barmhartigheid Gods, die God hen en hun vaders bewezen heeft, niet hebben geacht”. Dit is wel waar, maar ik kan toch niet inzien dat verwijzing naar de val en ongehoorzaamheid in het paradijs, theologie zou zijn.

Ook kan ik niet blij zijn met wat gezegd wordt over de zonde op blz. 54. Wel kunnen we instemmen met de bewering, dat „Het ontstaan der zonde evenals de zonde zelf een ondoorgrondelijk raadsel voor ons is”. Maar tegenover Barth geeft hij dunkt mij geen zeker geluid. Eerst ontkent Woelderink, dat de zonde noodzakelijk met het geschapen-zijn gepaard gaat. Met de profeten belijdt hij de vrijwilligheid en moedwilligheid der zonde. Maar dan wijst hij er op, dat Barth hiermee verlegen is: „Want enerzijds ontkent hij

nadrukkelijk, dat de zonde noodzakelijk met de schepping samenhangt, en anderzijds tracht hij „das Nichtigte”, een bepaalde zijde van het geschapen-zijn zo te benaderen, dat dit profetische geluid in het gedrang dreigt te komen”. Het komt mij voor, dat Barth hier moet wederstaan worden, want hij spreekt hier niet naar de Schriften. Ik had graag gezien, dat W. zich hier duidelijker had uitgesproken.

Zo is er meer. Als ter sprake komt het gebod, dat wij de naaste zullen liefhebben als onszelf dan wordt gezegd: „want zo heeft God Zichzelf in Christus op onze plaats gesteld en heeft ons behandeld en liefgehad als Zichzelf, opdat wij zouden behouden worden”. Blz. 31. Maar dát zegt de Schrift dunkt mij nergens, dat God ons heeft liefgehad als Zichzelf.

Gewaagd vind ik ook een uitdrukking op blz. 55, waar sprake is van „het Kruis, waar we een God ontmoeten, die — want het is

toch onze God en Heer, die daar gekruisigd wordt — die in ons vlees is neergekomen en gekruisigd wordt en wegzinkt in de dood”. Hier is de schijn niet vermeden alsof we mochten zeggen, dat God wegzinkt in de dood. Indien ergens, dan is het hier nodig, dat we ons houden aan uitdrukkingen van de Schrift zelf.

Tenslotte: Dr Woelderink heeft nogal eens bezwaar tegen de methode van de Catechismus, die soms zou staan onder invloed van de scholastiek der Middeleeuwen. Ik kan dat niet recht beoordelen, maar het komt me voor dat er wel iets van waar is. Onze vaders waren ook kinderen van hun tijd. Maar ik kan het nut er niet van inzien, dit telkens aan te wijzen. De methode moge wat schools zijn, zakelijk antwoordt de Catechismus naar de Schrift. Dan is de methode niet zo belangrijk.

H. J. JAGER.

„Elke wijze vrouw bouwt haar huis”

De liefde handelt niet lichtvaardiglijk

Dat geldt ook van elke huisvrouw: „zij handelt niet lichtvaardiglijk”, die wijs is, en dus het gebod der liefde betracht.

Er zijn nog altijd mensen genoeg, die uit de hoogte neerzien op de positie en op de taak van huisvrouw: „Huisvrouw zijn, nu ja, dat is wel wat; maar om daaraan al je tijd te besteden, om daarin je leven te laten opgaan — neen, dat is haast minderwaardig. Dat kan iedereen; daar behoef je dan ook geen diploma voor te hebben. En als zo iemand op een of ander formulier haar beroep moet invullen, kan ze volstaan met neer te schrijven „zonder”. Huisvrouw rekent nu eenmaal niet bij de beroepen. Wel gezinsverzorgster, hulp in de huishouding, costumière, winkeljuffrouw, lokettiste, cassière, conductrice, particulier secretaresse enz. enz. dat zijn beroepen, waarmee je voor de dag kunt komen; dan ben je dame; dan ben je minstens juffrouw; dan heb je een behoorlijk inkomen, dat je naar welgevallen kunt besteden en nog met kans op promotie, met veel vrije tijd, en vacaties; dan maak je reizen naar het buitenland.

Al is het werk dan vaak sleurwerk; met weinig verantwoordelijkheid; al ben je feitelijk ondergeschikte, afhankelijk van de wil van je superieur, met wie je goede maatjes moet zien te blijven; vaak ook knecht van het publiek. — Je bent toch dame; je bent wat; je hebt een positie!

En toch!...

We noemen slechts één ding: Hoe vaak komt elke dag weer de huisvrouw ervoor te staan, dat ze zelfstandig haar beslissing moet nemen, zonder dat het uitstel kan lijden, en zonder dat ze met anderen erover kan spreken: bij de regeling van het huishoudelijk werk; bij de verzorging der maaltijden; bij het aanschaffen en het onderhoud der kleding; bij de opvoeding der kinderen; bij het scheppen van een christelijke d.w.z. o.a. een prettige, blijde, vriendelijke, sfeer; bij het te woord staan van leveranciers, het ontvangen van gasten op elk gewenst of ongewenst ogenblik.

Moet het zijn ja, of neen? niet, of wel? nu, of later? En dat antwoord moet vaak direct gegeven worden. En van dat antwoord hangt vaak zoveel af.

Hoeveel wijsheid is hiervoor nodig.

De Apostel Paulus wijst ook hier de weg: „De liefde handelt niet lichtvaardiglijk”. Wat is, vooral voor de huisvrouw, het gevaar groot, lichtvaardiglijk te handelen! Lichtvaardiglijk handelen, d.w.z. het niet te

CONTRIBUTIE-BETALING

Er zijn nog verscheidene leden van de Geref. Persvereniging, die verzuimden hun contributie te voldoen.

Men wordt vriendelijk verzocht het bedragje (f 2.50 p. jaar) te gireren; dit voorkomt hoge incassokosten.

Het gironummer van de penningmeester is: 49776 t.n.v. J. F. J. Lamet, Eindhoven.

nauw nemen: je doen en laten niet serieus motiveren; niet de gevolgen na te gaan, die het „ja” of het „neen” kunnen hebben; er geen rekening mee houden, dat we van al onze beslissingen verantwoording schuldig zijn aan de Here.

En hoe gemakkelijk komt een huismoeder hiertoe.

Als regel neemt ze haar maatregelen op haar eentje; zonder dat iemand er van weet; zonder dat iemand haar erover tot de orde kan roepen; zonder dat ze de tijd heeft, er behoorlijk bij na te denken; immers heeft ze vaak, schier altijd, grote haast; bovendien zijn het meest kleingheden, welke ze heeft te regelen.

Haar kleinste peuter loopt haar voor de voeten, en remt haar in haar drukke werk. Met een wat te forse greep pakt ze het lieve kind op en zet het ergens onzacht neer; zonder er ook maar over na te denken, welk een verdriet ze het hierdoor veroorzaakt, mogelijk zo groot, dat het kind z'n leven lang het niet weer vergeet, en het beeld van z'n moeder geschonden wordt en geschonden blijft. Vanwege het lichtvaardig optreden!

Of de moeder vindt haar jongen vanmorgen wat vervelend, hoe aardig het ventje anders kan wezen. 't Lukt haar niet, hem aan het spelen te zetten. En ze heeft het juist zo druk. Eindelijk schijnt hij het gevonden te hebben. Ze merkt hem in eens niet meer. Een vluchtige blik overtuigt haar ervan; dat hij beslag gelegd heeft op een volle doos lucifers, waarmee hij zich kostelijk vermaakt. Even flitst het door haar hoofd: „niet zonder gevaar!” — toch laat ze, lichtvaardig genoeg, hem begaan; zij kan nu rustig even doorwerken.

Het doet er niet toe, of het goed is afgelopen, ja dan neen. Ze heeft hier lichtvaardiglijk gehandeld.

Weer gaat de bel. Met een bitter gemoed doet ze open. Voor haar staat een zuster der gemeente: „Of Mevrouw deze week voor een zieke kan koken?” (Ze weet natuurlijk niet, dat zij de derde is, tot wie vanmorgen deze vraag gericht wordt!) Zonder ook maar enige informatie in te winnen, zegt ze kordaat (ja, zeker, ze vindt het ook nog cordaat): „deze week heb ik beslist geen gelegenheid; misschien op een andere keer!” En met een korte, onvriendelijke groet, duwt ze de deur dicht. En dan maar weer hard aan 't werk. Al wil het nu helemaal niet meer vlotten.

Elke moeder, die dit leest, zal dit relaas uit eigen ervaring kunnen aanvullen; en ongetwijfeld een poging doen, zich over zulk optreden te verontschuldigen: te druk gehad; was wat gejaagd; de maat raakt eenmaal vol; je doet wel eens wat; en dergelijke.

Toch zit de fout ergens anders.

Al zulk lichtvaardig handelen vindt z'n oorzaak hierin, dat de liefde niet sterk was. Want de liefde handelt niet lichtvaardiglijk.

En zo vaak wij, uit wat voor oorzaak dan ook, tegen het gebod der liefde gezondigd hebben, gevoelen we al spoedig, berouw over ons liefdeloos optreden, en doen we belijdenis daarvan voor onze God en onze naasten — als het tenminste goed met ons is.

HUISMANS.

27 september Nationale Reclasseringsdag 1958

In de periode van 15—27 September wordt getracht de belangstelling van ons Nederlandse volk te wekken voor de arbeid der Reclasseringsdag. Daarvoor worden spreekbeurten gehouden; wordt de Radio ingeschakeld; wordt de Pers te hulp geroepen; worden raambiljetten opgehangen; alles met het doel, dat elk Nederlander er kennis van zal dragen, hoe in ons goede vaderland veel (hoewel bij lange na nog niet genoeg) gedaan wordt ten behoeve van de gevangenen: zeker óók, om hun harde lot te verzachten, van hen zelve, niet minder het lot van hun achtergebleven vrouwen en kinderen; hoewel dat geen hoofdzaak is. Waar het speciaal om gaat bij de Reclasseringsdag is, dat de gevangene, voor langere of kortere tijd weggerukt uit al de levensverbanden, waarin hij voordien was opgenomen, en waar hij zich thuisgevoelde, straks na zijn terugkeer, daarin weer zal worden opgenomen en zal worden aanvaard, en zijn plaats daarin met God en met ere zal vervullen.

Zo wil de Reclasseringsdag een dienst bewijzen aan die in zonden vielen (gelijk Christus dat van ons vraagt), maar ook aan hun gezin, ook aan de maatschappij; zo zullen we ons betonen een zoutend zout.

En dan aan het eind van deze periode wordt de Nationale Reclasseringsdag gehouden. Op die dag trekt een heirleger van collectanten door onze steden en dorpen, om giften in te zamelen voor de verschillende Reclasseringsverenigingen, ook voor onze Prot. Chr. Recl. Vereniging, welke dit geld nodig hebben voor de uitoefening van haar reclasseringsstaak. De totale opbrengst wordt pons-ponsgewijze onder de diverse Verenigingen verdeeld.

Geef daarom met milde hand. Vergeet echter ook niet voor onze gevangenen te bidden, en voor hen, die zich belangeloos voor dit werk geven, opdat ze het mogen doen om Gods wil, en er nog vrucht op hun arbeid moge worden gezien.

v. D.

PERSSCHOUW

formalisme

In „Waarheid en Eenheid” schreef Dr E. Masselink het volgende artikel onder de titel: Gedood door Formalisme.

Daar is in de kerk van Christus al heel wat schade aangericht door allerlei eenzijdigheden als sektarisme, subjektivisme, independentisme en door veel „-ismen” meer. Misschien is het **formalisme** wel de gevaarlijkste eenzijdigheid, omdat hier het kwaad zo moeilijk te onderkennen is, ja het tooit zich met de kroon van recht en billijkheid.

Gevaarlijk is het, omdat het de schijn van gelijk en van vanzelfsprekendheid voert en het maakt bij voorbaat zijn tegenstanders voor klein, belachelijk en lastig uit. Het formalisme maakt, dat iedereen zijn beeld aanbidt, en het zorgt, dat de anderen op onbarmhartige wijze een etiket van „onbruikbaar” of „verdacht” krijgen.

Gevaarlijk tenslotte ook hierom, dat het kwaad van formalisme in elk mensenhart present is. Het kind, dat bestraft wordt en zich formalistisch op een bepaalde gewoonte of aanwijzing beroepen kan, zet er een grote mond door op; de patroon voelt er zich gesterkt door en de employé dito. Elk mens heeft een zesde zintuig om zijn recht en zijn gelijk uit te roepen; en wij doen dat allemaal graag.

Maar er is een latijns spreekwoord, dat ons waarschuwt: het hoogste recht kan het grootste onrecht zijn. Je kunt op straat recht van voorrang hebben en in bepaalde omstandigheden een schoft zijn als je voorrang neemt. Je kunt het recht hebben om iets te zeggen of te zwijgen of te doen —, en dat het met alle liefde strijdt als je het zegt, zwijgt of doet.

Geen enkel kwaad heeft zo'n vroom gezicht en zo'n brave houding als het formalisme. We leven onze natuurlijke gevoelens uit en maken bovendien een beste beurt in vroomheid en in rechtsgevoel. Iedereen moet ons

prijzen en gelijk geven en wat onze diepste motieven zijn, dat weet God alleen.

Ja, dat weet God!

En omdat God er is, kan het formalisme toch niet de hele zaak op z'n kop zetten. Bij alle schade in huisgezin, in werkmilieu, in het sociale en in het kerkelijke leven door het formalisme aangericht, blijft God de Rechter, Die beslist. De vrienden van Job werden dat gewaar en de Farizeeën, die Jezus gehaat en gedood hebben, en wij allemaal worden dat gewaar. En zijn wij het **slachtoffer van het formalisme van anderen** — zoals Job en de Heiland dat waren —, dan is God de grote helper in alle benauwdheden.

En nu een voorbeeld uit ons kerkelijk leven.

Prof. Polman heeft in het Geref. Weekblad van 8 aug. een klacht geslaakt over ds Okke Jager, die in de Strijdende Kerk schreef, dat de kerkmensen het doen der Synodes niet kunnen begrijpen inzake het helen der scheur, evenmin als toen in 1944 de scheur ontstond en dat de Synode de verzoekschriften over hereniging van de tafel had gewerkt met veel wijze woorden. Natuurlijk meng ik mij niet in deze discussie de Jager—Polman; vooral niet wat de zaak Wolvega aangaat, omdat ik daar niets van af weet. Maar dat ds Okke Jager zijn vinger legt bij het formalisme in onze kerken, lijkt mij van een enorme waarde. Het verwondert mij dan ook zeer, dat Prof. Polman wel wat spottend doet ook over deze klacht van ds Jager, maar op geen enkele wijze hem tracht te weerleggen.

De klacht van ds Okke Jager over het formalisme, dat met veel geleerde woorden de herenigingsverzoekschriften van tafel gewerkt zijn, lijkt mij helaas gegrond en heel ernstig. Als voorbeeld wijs ik op het feit, dat onze kerken officieel nog nooit het verzoek tot herziening van het vonnis van Prof. K. Schilder hebben behandeld. En dat onze kerken leven onder de synode-uitspraak, dat het z.g. Praeadvies bij dat vonnis niet in geding was. Dat is formalistisch waar, maar in werkelijkheid in strijd met de waarheid. Ik heb dit pas nog eens publiek geschreven in mijn Open Brief aan Prof. Bakker en dat nr. van ons blad is toegestuurd aan al onze theologische hoogleraren, dus ook aan Prof. Polman. Ik citeerde daarin tot vier keer toe wat Prof. Schilder vóór zijn schorsing over het Praeadvies had geschreven, waaruit heel duidelijk en onweerlegbaar blijkt hoezeer Prof. Schilders strijd tegen leeruitspraken en Praeadvies één geheel was. En als dan de Synode (van Leeuwarden) zegt, dat het Praeadvies niet in geding was, noem ik dit een groot brok formalisme.

Het bevreemdt mij heel erg, dat Prof. Polman zo luchtig, spottend en ongeargumenteerd schrijven kan over ds Jagers klacht inzake het formalisme, terwijl heel kort daarvoor ons blad met mijn genoemd artikel op zijn bureau gelegd was. Prof. Polman of de redactie van het Geref. Weekblad moest liever de door mij aangehaalde Schildercitaten eens overnemen. Dan kreeg Prof. Polmans klacht over Okke Jagers verwijt van formalisme meer diepten. Maar helaas, behoort het juist tot het wezen van het formalisme, dat men de tegenstander niet aan het woord laat komen. Die argumenten, zo heet het dan, zijn al weerlegd of ze doen niet terzake; **maar welke kerkelijke krant heeft nu eens de moed om de bedoelde Schildercitaten te publiceren?**

Zolang dit niet gebeurt, meen ik dat ons kerkvolk niet volledig en eerlijk wordt voorgelicht en zal het kwaad van het formalisme voortwoekeren.

Dit voorbeeld wil aantonen hoe diep ernstig de klacht van Okke Jager over formalisme is. Want als het zo doorgaat, dan wordt inderdaad alle lust gedood om zich tot een generale Synode te wenden. Dan sterft de liefde voor het kerkelijk leven wat bepaalde kardinale stukken betreft, weg. Want hereniging, oecumeniteit, leertucht en belijdenis zijn de eerste punten van elk synode-agendum en 't zijn wezensvraagstukken van het kerk-zijn. Wij gereformeerden dreigen verharde empiristen te worden: we leggen ons bij **de werkelijkheid** neer en durven niet meer te bidden **och, dat Gij de hemelen scheurdet**, en nederkwaamt om onze nood te lenigen, onze zonde te verzoenen en ons uit de impasses te verlossen waarin wij door onze zonden geraakt zijn. Wij gereformeerden varen op onmoedige wijze in konvooi: naast ons zijn allerlei kerkformaties en wie het bij ons te

dit of te dat vindt, die hoeft niet te verdrinken, maar die kan overstappen op een ander kerk-schip. Moesten we niet zò ons kerkelijk leven richten en inrichten, spannen en ontspannen, alsof alleen de gereformeerde kerk bestond en buiten haar alleen de wereld was? Dan zouden we met leertucht (1944) en met belijdenisvaststelling (de Vervangingsformule) wel voorzichtiger zijn. En zo ligt het formalisme als een loden last op onze kerken. Natuurlijk hebben de sombere tijdsverschijnselen zoals verschraling, verminderd kerkelijk besef, oecumeniciteitsverlegenheid, geestelijke onwaarachtigheid e.d. meerdere oorzaken, maar het formalisme is zeker niet de kleinste oorzaak. En juist onze tijd wil geen franje, geen groothouderij en geen formalisme, maar de direktheid, de zakelijkheid en de eerlijkheid.

Dit zijn beslist gunstige tijdssymptomen en het zou groots zijn als onze synodes dit teken des tijds zouden onderscheiden en benutten. Maar omgekeerd, wanneer onze Synodes en onze „topfiguren” (om deze aanduiding even van ds Jager en prof. Polman over te nemen) formalistisch bepaalde urgente kerkzaken blijven behandelen, dan zal op belangrijke punten het versterf doorgaan.

In de kerk van Jezus Christus past geen formalisme, geen op de spits drijven van het één en het moedwillig doodzwijgen van het andere. Daar passen rusterlijkheid, ootmoed, zakelijkheid, openheid en tegemoetkomendheid. Het ware kerkzijn gruwet van het formalisme als een doodsgevaar en het leeft in geest en waarheid. Dan wordt ons „ja” een waarachtig, voor God verantwoord „ja” en ons „neen” een heilig en gevuld „neen” en we worden verlost van de dwaalweg tussen ja en neen.

We zijn dankbaar voor dit artikel.

En laten we niet eerst naar „de anderen” kijken.

Het gevaar van formalisme bedreigt ons elke dag.

En het is inderdaad dodelijk!

VAN HIER EN GINDS

Rechts en links

Prof. Grosheide schreef in „Belijden en Beleven”:

„Vroeger kenden we geen richtingen, dat lieten we aan de Hervormden over, thans is het anders geworden. Wij spreken in den Gereformeerden kring ook van rechts en van links. B.v. als er een dominee beroepen moet worden. Ik stem die of die niet, hij is mij te links. Als we in de kerk zitten, wanneer er gestemd moet worden, nadat een tweetal door den kerkeraad is voorgesteld aan de gemeente, is dat praten over rechts en links zeker niet ongewoon”.

Toen men voor enkele jaren in deze zin over links en rechts, linkervleugel en rechtervleugel, begon te spreken, kwam hevig protest. Nu erkent Prof. Grosheide het feitelijk bestaan ervan.

De vrouw in het ambt

De Zweedse Rijksdag (in Zweden heeft „de Staat” grote invloed in „de kerk”) zal zich opnieuw over de „vrouw in het ambt” moeten uitspreken. Reeds eerder heeft het parlement zich voor de openstelling van de ambten uitgesproken. Voor het wetsontwerp evenwel werd aangenomen besloot zich eerst de kerk nog gelegenheid te geven zich uit te spreken. Bij de rijksdag is nu een nieuw wetsontwerp ingediend. De conservatieve gedelegeerden die zich eerst fel verzetten tegen het wetsontwerp en opschorting vroegen, hebben hun verzet gestaakt.

De Kerk onder de Toradja's

Dr Goslinga, oud-zending-arts van de Geref. Zendingbond vertelde op een zendingdag in Driebergen over de aanvallen en bedreigingen welke het Toradja-volk op Celebes heeft moeten doorstaan sinds het een Christen-volk is geworden. Het is evenwel altijd sterker dan tevoren uit deze beproevingen te voorschijn gekomen.

Dr Goslinga herinnerde aan het optreden van vijfjarige mohammedanen tegen de Toradja's. Zij werden verslagen, hoewel zij veel en veel sterker waren. Kennelijk schonk God deze overwinning. Zoals Hij telkens Zijn uit-

redding gaf in dagen van benauwdheid. Psalm 146 is voor de Toradja's een werkelijkheid: de God van Jacob openbaarde zich voortdurend als Verlosser.

Het schijnbaar overmachtige heidendom moet steeds wijken. Wie had dertig jaar geleden durven denken, dat het heidenvolk der Toradja's vandaag geheel voor Christus zou zijn gewonnen? Haast nergens in de zendingsgeschiedenis zijn zulke duidelijke overwinningen van het evangelie vermeld.

Daarom mag de Gereformeerde Zendingbond zijn arbeid op Celebes niet prijsgeven. Ook niet omdat de medische zending er prachtig en hoogst noodzakelijk werk doet, want met de volksgezondheid is het niet best gesteld. Op dit moment biedt het ziekenhuis te Rante Pao plaats aan 220 patiënten, terwijl er ook ruimte is voor 150 lepralijders en elders 50 t.b.c.-patiënten verpleegd worden.

KERKNIEUWS

Beroepen: te Zaandam: L. Douw te Zuidwolde (Gr.);

te Blija: kand. J. Scheltens te Emmen;

te Deventer: J. van der Haagen te Stadskanaal.

Afscheid. Ds H. J. de Vries nam afscheid van de gemeente van Berkel met een predikatie over Openb. 22: 13—16.

Gemeenschappelijke kerkdienst van Geref. en Chr. Geref. Kerk. Op een vraag van de kerk van Eindhoven (per instructie ter tafel gebracht): of gemeenschappelijke samenkomsten in de week het karakter van Woorddienst dragen? antwoorde de vergadering van afgevaardigden der Geref. kerken in de classis N.-Brabant en Limburg: dat er in verband met de bereidheid, onzerzijds meermalen uitgesproken, dat we gemeenschap willen oefenen met elke op Gods Woord en de Confessie gegronde kerkelijke vergadering, in principe geen bezwaar behoeft te bestaan om in de week, waar het mogelijk en verantwoord is, een gemeenschappelijke kerkdienst te houden met een plaatselijke Christelijke Gereformeerde kerk.

De Zendingarbeid op West-Borneo. De Raad van de Gereformeerde Kerk van Drachten heeft na brede besprekingen besloten de zending, Ds J. G. Agema, met zijn vrouw en de drie jongste kinderen wederom naar Bengkajang (West-Borneo) te laten gaan met dien verstande dat Ds Agema de kerkeraad nauwkeurig op de hoogte zal houden van de gezondheid van zijn vrouw en eventueel op eerste aanwijzing van de Raad maatregelen zal nemen om naar Nederland terug te keren, en voorts dat, afgezien van buitengewone omstandigheden, het zendelingsgezin voor uiterlijk drie jaar naar Indonesië vertrekt.

Thans zijn alle benodigde stukken voor het vertrek verkregen, ook de landingsvergunning, zodat Ds Agema met zijn gezin D.V. op 20 oktober a.s. per K.L.M. (voor het grootste gedeelte van de reis) naar het zendingveld op West-Borneo zal terugkeren.

Generale Synode. De Generale Synode van Spakenburg besloot o.a.:

de deputaten-financiële der Theol. Hogeschool (het vroegere Stichtingsbestuur) te déchargeren voor hun beleid over 1955, 56, 57;

dat de vergoeding voor loonderving door afgevaardigden der synode in het algemeen niet worden vergoed, doch als 't nodig blijkt, de afvaardigende Partic. Synode daarin moet voorzien;

dat aan studenten der Theol. Hogeschool ook in den vervolge weer een preekconsent kan worden verleend;

dat een deputaat-financiële, die onder geheime censuur komt, zijn werk als zulk een deputaat zal hebben op te schorten of te beëindigen;

de synode verwierp het voorstel van de commissie ad hoc om de postale aanduiding van de kerken „onderhoudende art. 31” te handhaven; de synode komt op deze zaak nader terug.

Grand-Rapids. De Amer. Geref. Kerk te Grand Rapids kocht een kerkgebouw van de Berean-Church Grandville Ave 858. Reeds eerder had zij een eigen pastorie gekocht. De kerk heeft maximaal 300 plaatsen. Het adres van Ds Cnossen is 834 Worden S.E., Grand Rapids 7 Mich.

Adressen. Ds H. Smit, Terneuzen, Willem de Zwijgerlaan 23b, telef. K 1150 - 2886 ;
Ds L. W. G. Blokhuis, telef. K 1680 - 883 ;

Soest : G. J. Cramer, Frans Halslaan 19, telef. K 2955 - 3026 ;

Ermelo : diakonie: M. van Kuiken, Sophialaan 17 ;

Dedemsvaart-Balkbrug : J. Cnossen, Kolonie 21, Dedemsvaart ;

Schiebroek-Hillegersberg : Cypruslaan 26, telef. 48366, Rotterdam 12 ;

Terneuzen : A. de Ruyter, Burg. Geilstr. 12, telef. K 1150 - 3082 ;

Alkmaar : G. Last, C. W. Bruinvisstr. 23 ; diakonie : A. Burggraaff, Jan van Scorelkade 55 ;

Rotterdam-Charlois : S. J. v. d. Kooy, Melissantstr. 62, Rotterdam-Zuid (23).

**STUDENTENCORPS
THEOLOGISCHE HOGESCHOOL**

De Senaat van het Corpus Studiosorum in Academia Campensi „Fides Quadrat Intellectum” heeft besloten, een buitengewone corpsvergadering te beleggen D.V. op donderdag 25 september a.s. te 20.00 uur in het gebouw der Theologische Hogeschool.

Voor de Senaat,
M. Heemskerk, h.t. Ab-actis.

THEOLOGISCHE HOGESCHOOL-DAG 1958

Het is zo langzamerhand traditie geworden dat vlak vóór de Schooldag de commissie nog iets van zich laat horen.

We willen beginnen met de Bidstond. Deze wordt gehouden op dinsdag 23 september a.s. des avonds 8.— uur in de Nieuwe Kerk, Broederweg 34. In deze Dienst des Woords, uitgaande van den Raad van De Gereformeerde Kerk van Kampen, hoopt voor te gaan Ds I. de Wolff van Enschede. Voor de Bidstond zijn geen kaarten nodig.

De Schooldag is op woensdag 24 september. De samenkomsten beginnen in de zes gebouwen des morgens 10.— uur precies en des middags 2.— uur precies.

De door U aangevraagde kaarten zijn allen verzonden. En daar wil de commissie nog iets van zeggen. Het is U wel bekend, dat de commissie een beetje met de beschikbare ruimte zit. Daarom wordt ieder jaar weer opnieuw gevraagd om kaarten aan te vragen, opdat de commissie zo'n beetje weet hoeveel broeders en zusters er ongeveer komen zullen. Wanneer nu iedere broeder en zuster zich houdt aan de kaart die hij heeft ontvangen, dan loopt alles goed. Daarom is het dringend verzoek aan iedere Schooldag-bezoeker/ster : bezoek die samenkomst waarvoor U een kaart hebt gekregen, niet alleen des morgens, maar ook de middagsamenkomst.

De bussen en luxe auto's die uit het Noorden en Oosten van ons land komen, rijden via de IJsselbrug, IJsselkade, onder de Koornmarktspoort, langs de St. Nicolaaskerk, via Schoolstraat rechtsaf de Burgwal op. De verkeerspolitie geeft U wel de nodige aanwijzingen. Alle luxe wagens moeten parkeren in de binnenstad op de Nieuwe Markt. De bussen uit het Zuiden en Westen des lands rijden via het Stads Ziekenhuis de 1e, 2e en 3e Ebbingestraat op, en parkeren daar.

Het bekende carillon van de Nieuwe Toren wordt bespeeld door den stads-beiadier de Heer Willem Créman en wel des middags van 12—1 uur en van 4—5 uur.

Chris Lindeboom uit Zwolle zal des middags van 4—6 uur het prachtige aula-orgel bespelen. Die bij dit concert mee wil zingen is hartelijk welkom.

Een zeer belangrijk punt op de Schooldag is altijd weer de collecte. Er zullen drie collectes worden gehouden. De eerste is voor de Theol. Hogeschool. Uit deze collecte moeten alle kosten betaald worden die aan deze dag zijn verbonden. En dat is heel wat!! De tweede collecte is voor het suppletie-fonds. Deze moeten we ook dringend bij U aanbevelen. De derde is voor de bibliotheek.

Na de samenkomsten is er gelegenheid om het gebouw van de Theologische Hogeschool te bezichtigen. Maar wilt U voorzichtig zijn.

Beschadig deuren, muren en vloeren niet en wees voorzichtig met het meubilair.

Op de grote collegezaal kunt U nog een expositie zien van leermiddelen, platen en boeken voor het catechetisch onderwijs. Prof. C. Veenhof zal over dit onderwerp een rede houden op de predikanten-conferentie en in verband daarmee wordt deze expositie georganiseerd.

Dit is zo het een en ander wat de commissie U over de Schooldag heeft te vertellen. Het moge een goede dag zijn. Dat geve de HEERE.

DE COMMISSIE.

PREDIKANTEN-CONFERENTIE

Op maandag en dinsdag vóór de Schooldag zal ook dit jaar de jaarlijkse predikanten-conferentie gehouden worden in de grote zaal van het Kerkelijk Gebouw, Broederweg 32, Kampen.

Op maandagavond om 7 uur hoopt D. J. Buwalda, litt. hum. drs., een referaat te houden over Plato's Creto.

Dinsdag zal na afhandeling der huishoudelijke aangelegenheden Prof. C. Veenhof spreken over : „Enkele aspecten van de Catechese”. In verband daarmee wordt in het gebouw van de Theol. Hogeschool een tentoonstelling georganiseerd van boeken en leermiddelen enz. in verband met de catechisatie.

**„EEN ERESCHULD DER LIEFDE”
(Comité Grafsteen prof. Deddens)**

Wie de begrafenis van onze betreunde prof. Deddens heeft meegemaakt, en na afloop daarvan nog even wandelde over IJsselmuidens dodenakker, zal met ontroering stil hebben gestaan bij de sobere grafzerken der reeds-eerder-overleden hoogleraren aan onze Theol. Hogeschool: Greijdanus, Schilder en Holwerda. Die stenen spreken, heel kort, de taal van Gods genade over Zijn dienstknechten, wier leven verteerd is in de schone gehoorzaamheidsdienst tot bouw van Christus' Kerk.

In meerdere kringen leefde sinds februari de gedachte : ook de groeve van prof. Deddens dient met zo'n steen gesierd te worden. Ondergetekenden hebben zich verenigd tot een comité, dat zich een doel stelt, gelden in te zamelen, opdat vanuit de kerken een bedrag ter beschikking komt, om in overleg met de familie Deddens voor de verwerking D.V. van een eenvoudige en passende zerk zorg te dragen.

Zij twijfelen er niet aan, of dit initiatief zal onder ons kerkvolk gezien worden als het voldoen aan een ereschuld der liefde. Daarom wekt het Comité de broeders en zusters op, mee te willen werken door het afstaan van een gift voor dit doel. Misschien is het in vele gemeenten mogelijk — dit om het werk te vereenvoudigen — dat één of meer broeders (zusters) zich er voorspannen, om ter plaatse gelden in te zamelen, en dan het gezamenlijke bedrag aan het Comité te doen toekomen. De kleinste gave is welkom.

Het Comité wacht vol vertrouwen nu uw daad af.

Natuurlijk zijn de Comité-leden bereid, giften in ontvangst te nemen, doch zij zagen echter graag, dat de bijdragen gezonden werden aan **Ds J. Smelik, Petrus Campersingel 263, Groningen, door overschrijving of storting op zijn giro-nr. 81.25.98.** Als streefdatum denkt het Comité zich 1 november a.s.

Wij willen ook langs deze weg onze voorganger P. Deddens als spreker van het Woord Gods tot ons, in gedachtenis houden.

- Het Comité :
- Ds. J. Smelik, voorz., Groningen
 - G. Smit, secr., „
 - W. G. Beeftink, „
 - Ds. D. van Dijk, „
 - Ds. J. Groen, „
 - Ds. P. K. Keizer, „
 - D. H. Wigboldus, „
 - Ds. A. v. d. Ziel, „

Verantwoording der gelden zal t.z.t. in de pers bekend gemaakt worden.

In voorbereiding ;
Verschijnt o.o.v. in december a.s. :

Prof. Dr K. J. POPMA

Levensbeschouwing

Opmerkingen naar aanleiding van de Heidelbergse Catechismus

Dogmatische, historische, meditatieve en practicale verhandelingen zijn over de Heidelbergse Catechismus gepubliceerd.

De auteur van LEVENSBESCHOUWING heeft echter de inhoud van het oude, schijnbaar in ere gebleven, doch tot schade van het christelijk leven veelszins verwaarloosde belijdenisschrift op totaal andere wijze benaderd dan ooit tevoren gedaan is, en dat met grote originaliteit van aanpak en stijl. De omvang van dit waarlijk unieke boek zal ongeveer 344 pagina's worden, op een formaat van 15 1/2 x 23 1/2 cm.

Het wordt gezet uit de 10 punts Candida, een mooie en duidelijke letter, gedrukt op houtvrij wit papier, gebonden in een deskundig verzorgde band, en voorzien van stofomslag.

Reeds thans is bestelling mogelijk. De prijs bedraagt bij intekening f 14,50 en na verschijning f 17,00.

Intekening vóór 25 december bij de erkende boekhandel, of bij de uitgevers

BUIJTEN & SCHIPPERHEIJN

Valkenburgerstraat 106, Amsterdam-C.

EMIGREREN? G.E.S.
Als ERKEND AANMELDINGSBUREAU verzorgen wij voor U alle emigratie-papieren. Wij geven voorlichting en verlenen bemiddeling voor plaatsing in alle landen en plaatsen waar eigen Gereformeerd Kerkelijk leven is.

VRAAGT VOORLICHTING VIA UW EIGEN ORGANISATIE:

GEREFORMEERDE EMIGRATIE STICHTING
Thomas à Kempisweg A 32, Utrecht, tel. 30335 - b.g.g. 26393

Vertegenwoordigers door geheel Nederland

VERSCHEENEN :

Brochure „ISRAËL EN DE DUIZEND JAREN VAN OPENBARING 20”
Door Ds J. C. Janse te Zutphen

32 pagina's met omslag, royaal formaat. Prijs f 1.50.

Bestellingen uitsluitend per giro bij **DRUKKERIJ STEENBERGEN - ZEIST**
Giro 233117

Drukkerij Steenberg

ZEIST - TELEFOON 2452

Periodieken

Boekwerken

Handelsdrukkerij

ADVERTENTIE-TARIEF :

Regelprijs 20 cent per m.M.

Bij contract reductie.

FAMILIEBERICHTEN :

Regelprijs 15 cent per m.M.

Abonnementen s.v.p. bij vooruitbetaling door storting op girorekening 233117 t.n.v. Drukkerij Steenberg, Zeist, met bijvermelding voor „Opbouw”.

Abonnementsprijs : f 5.- p. halfj. - f 10.- p. jr. Losse nummers 25 cent. Buitenland : f 6.25 per halfjaar - f 12.50 per jaar.